

kwartaal
4

jaar
1983

Kwartaaloverzicht binnenlandse veiligheidsdienst

exemplaar

ministerie van binnenlandse zaken

KWARTAALOVERZICHT

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

4e KWARTAAL 1983

INDEX KWARTAALOVERZICHT 4e KWARTAAL 1983

blz.

I. ACTIVITEITEN VAN BUITENLANDSE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

De Joegoslavische Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 1.

II. ANTI-DEMOCRATISCHE STROMINGEN

Een conferentie in Stockholm en begeleidende activiteiten
in ons land 6.

De CPN aan de vooravond van een bijzonder congres 12.

III. MINDERHEDEN - ACTIVISME - TERRORISME

De Molukse "Huurkwestie" 23

Bunker in Bunkerbuit 27

Bijlage

I. ACTIVITEITEN VAN BUITENLANDSE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

DE JOEGOSLAVISCHE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

Op 19 augustus j.l. overleed te Belgrado de voormalige Joegoslavische vice-president Aleksander RANKOVIC, wiens naam onlosmakelijk verbonden blijft met de oprichting van de Joegoslavische inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Onderstaande beschouwing is gewijd aan deze organisaties die, ofschoon minder bekend, in effectiviteit en bekwaamheid zeker niet onderdoen voor de andere, wellicht meer bekende, Oosteuropese diensten

Ontstaan van de Joegoslavische inlichtingen- en veiligheidsdiensten

In 1944 werd door Generaal RANKOVIC, lid van TITO's opperbevel over het legendarische communistische partisanenleger, de "OZNA" opgericht. De OZNA (Odeljenje Zastite Narodna= Departement voor Volksbescherming), een gecombineerde inlichtingen- en contra-inlichtingendienst die talrijke Sovjetrussische adviseurs onder haar leden telde, kreeg als voornaamste taak, de met TITO's partisanen rivaliserende en met de As-mogendheden collaborerende Kroatische "USTASHI"- en Servische "CHETNIK" guerrillabewegingen uit te roeien; een opgave, die RANKOVIC op grondige wijze volbracht en die hem niet alleen berucht maakte maar ook een positie als vertrouweling van TITO verschafte. Door deze wrede onderdrukking werd tevens een basis gelegd voor de strijd van met name de Kroatische- en Albanese minderheden welke tot op de dag van vandaag een ernstige bedreiging vormt voor de eenheid van de Joegoslavische Staat. Na de oorlog werd RANKOVIC door TITO benoemd tot Minister van Binnenlandse Zaken van de nieuw opgerichte Socialistische Federatieve Joegoslavische Republiek, waarmee TITO in 1946 zijn absolute heerschappij over het land vestigde.

Nog steeds onder de bezielende, straffe leiding van RANKOVIC en bijgestaan door Sovjetrussische adviseurs werd gestaag voortgebouwd aan de OZNA die in 1946 werd omgedoopt tot UDB. De UDB (Uprava Drzavne Bezbednosti = Directoraat Staats Veiligheid) richtte zich in deze naoorlogse jaren op de definitieve uitschakeling van iedere oppositie tegen TITO's regime: de resten van de USTASHI- en CHETNIK-bewegingen, leden van de vooroorlogse poli-

tieke partijen, de clerus en uiteraard de opstandige etnische minderheden. Met dezelfde meedogenloosheid keerde de UDB, toegerust met ongelimiteerde bevoegdheden en middelen, zich na TITO's breuk met STALIN in 1948 tegen de toenmalige leermeesters uit de Sovjet-Unie, die vergeefs trachtten met behulp van agenten een binnenlandse revolte te ontketen. Welhaast alle pro-Sovjet elementen werden geëlimineerd. Aldus kreeg TITO de beschikking over een loyaal, goed georganiseerd staatsveiligheidsapparaat, dat vooralsnog alleen activiteiten ontplooië binnen de Federatie.

Naast de UDB of "Udba", werd rond 1948 de militaire inlichtingendienst KOS opgericht onder verantwoordelijkheid van de Generale Staf van het Volksleger. De KOS (Kontra Obavestajna Sluzva = Contra Inlichtingendienst) droeg uiteraard zorg voor de contra-spionage binnen de strijdkrachten, doch verrichtte tevens offensieve militaire inlichtingenactiviteiten, na 1949 primair gericht tegen de omringende NATO-landen.

In 1952 werd vervolgens binnen het raam van het Ministerie van Buitenlandse Zaken een inlichtingendienst opgericht onder de naam JUTOS (Jugoslovenske Tajna Obavestajne Sluzba = Joegoslavische Geheime Inlichtingen Dienst). Evenals de KOS werd ook de JUTOS belast met het vergaren van militaire inlichtingen in, voornamelijk, West-Europa. Bovendien kreeg deze dienst tot taak in het buitenland verblijvende opposanten van TITO te lokaliseren.

Na een reorganisatie in het midden van de jaren '50 werd de UDB omgevormd tot een gedecentraliseerd orgaan met naast het Federale hoofdkwartier dépendances in de zes deelrepublieken: Servië, Kroatië, Bosnië-Herzegovina, Slovenië, Montenegro en Macedonië, waarvan het personeel echter merendeels bestond uit Serviërs. Het para-militaire karakter van de dienst verdween, ofschoon de uitgebreide opsporingsbevoegdheden, eigen gevangenissen met folterkamers, strafkampen etc. gehandhaafd bleven.

Aan de door de UDB uitgeoefende staatsterreur en de wurgende greep op het nationale leven kwam in 1966 een einde met de val van RANKOVIC, die in 1948 was benoemd tot vice-president en ooit werd gedoodverfd als opvolger van TITO. RANKOVIC trachtte destijds met behulp van "zijn" UDB, via infiltratie van de JUTOS en door zijn verregaande greep op het partijapparaat,

Joegoslavië een pro-Sovjetkoers te laten varen; een complot waaraan, dankzij de met de UDB rivaliserende KOS, een vroegtijdig einde kwam. Uit geruchtmakende onthullingen in die tijd bleek dat zelfs TITO door de UDB werd afgeluisterd.

Na 1966 werden de Joegoslavische inlichtingen- en veiligheidsdiensten drastisch gereorganiseerd en verder gezuiverd van pro-Sovjet-elementen en werd de samenwerking met het KGB/GRU én met de Poolse en Roemeense diensten - hoewel nog steeds op enigerlei wijze bestaand - tot een minimum teruggebracht. Bovendien werd ingevolge een Federale wet van 1966 de UDB ontdaan van haar uitgebreide executieve bevoegdheden.

Hedendaagse Joegoslavische inlichtingen- en veiligheidsdiensten

Na de zuiveringen in 1966 werd de UDB omgedoopt tot SDB (Sluzba Dravne Bezbednosti = Staats Veiligheids Dienst), een gedecentraliseerde, moderne en goed uitgeruste organisatie, waarvan het personeelsbestand momenteel naar schatting ruim 13.000 personen omvat. De SDB kreeg tot enige taak: de opsporing en preventie van activiteiten van buitenlandse inlichtingendiensten en subversieve elementen. Vooral met betrekking tot dit laatste aspect heeft ook de SDB sedert 1966 een gevreesde reputatie opgebouwd. Nog steeds voert de SDB een hevige strijd tegen in West-Europa, Noord- en Zuid-Amerika en Australië wonende Joegoslavische emigranten die het regime vijandig gezind zijn. Zo zijn Kroatische en Albanese emigrantenkolonies in met name Frankrijk en West-Duitsland nog al eens opgeschrikt door sluipmoorden, ontvoeringen en chantage. Daartegenover stellen Kroatische en Albanese extremisten regelmatig aanslagen op Joegoslavische vestigingen en Joegoslavische diplomaten in het Westen. Bovendien trachten nog steeds diverse geheime organisaties het ondergrondse verzet in Joegoslavië te steunen en gastarbeiders in West-Europa door tal van activiteiten op te zetten tegen het Federale gezag en etnisch-nationalistische gevoelens aan te wakkeren.

In het buitenland treedt de SDB voorts op als "spotter" voor de nationale zusterdiensten. Naar algemeen wordt aangenomen behoren de hoofden van de Joegoslavische Consulaten tot de SDB. Door deze functie zijn zij in staat om op doeltreffende wijze permanente druk uit te oefenen op Joegoslaven in het land, waarin zij geaccrediteerd zijn en mogelijke agenten en informanten te "spotten".

De gebeurtenissen in de autonome provincie Kosovo, waar sinds 1980 de autochtone Albanese bevolking zich in verhevigde mate verzet tegen het Federale gezag in Belgrado, hebben geleid tot een aanzienlijke versterking van de SDB. Gevreesd moet worden, dat de sedert enige tijd veronderstelde bundeling van Kroatische en Albanese extremistische organisaties in West-Europa zal leiden tot een escalatie van het door de SDB uitgeoefende staats-terrorisme.

Anders dan in andere Oosteuropese landen valt de huidige civiele, op het buitenland gerichte inlichtingendienst onder het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Deze centraal georganiseerde dienst, SID genaamd (Sluzba za Istrazivanje i Dokumentaciju = Dienst voor Informatie en Dokumentatie), heeft als voornaamste taak het vergaren van politieke, militaire en economische inlichtingen. Bovendien vervult de Dienst voor de SDB een actief steunende functie door het lokaliseren van Kroatische en Albanese extremisten in het buitenland.

Als gevolg van de bijzondere positie die Joegoslavië als niet-gebonden land inneemt tussen Oost en West strekken de activiteiten van de SID zich uit tot zowel de NATO- als de Warschau-Pact-landen. Vanzelfsprekend geniet ook het stalinistische Albanië volop de interesse van de Joegoslavische dienst.

Gebleken is, dat het hoofd van de Joegoslavische diplomatieke vertegenwoordiging in het buitenland ook het hoofd is van de legale rezidentura van de SID; een dergelijke vermenging van functies vindt bij andere Oost-europese landen niet plaats.

In agentenoperaties tracht men de geheime medewerkers te runnen vanuit Joegoslavië, waartoe het vrije reizigersverkeer met de meeste West-europese landen een goede mogelijkheid biedt.

Eveneens onder het Ministerie van Buitenlandse Zaken ressorteert de URS (Uprava za Radnu Snagu = Directoraat voor Arbeids Voorziening), een inlichtingendienst die zich primair richt op controle over en infiltratie in de Joegoslavische kolonies in de westerse wereld en die derhalve nauw samenwerkt met de SDB en de SID. Op de Joegoslavische vertegenwoordigingen zou de URS worden vertegenwoordigd door de Ambassaderaad voor Sociale Aangelegenheden.

De Joegoslavische militaire inlichtingendienst bestaat uit twee geledingen, die rechtstreeks ressorteren onder de Generale Staf van het Volksleger. De contra-inlichtingendienst, aangeduid als "afdeling XII" of S.B. (Sluzba Bezbednosti = Veiligheidsdienst), kwam na 1966 in de plaats voor de eerder genoemde KOS en werd nadien nog korte tijd aangeduid als UBJNA (Uprava Bezbednosti Jugoslovenske Narodne Armije = Directoraat Veiligheid Joegoslavische Volksleger). Het offensieve deel "Departement II", door welke dienst naar verluidt slechts op een zeer geringe schaal agentenoperaties worden uitgevoerd, richt haar activiteiten - evenals de SID - zowel tegen NATO- als Warschau-Pact-landen. Naar alle waarschijnlijkheid is Departement II ook belast met de opleiding van representanten van bepaalde terreurorganisaties (PLO). Onder de verantwoordelijkheid van het Ministerie van Defensie valt tevens het ca. 20.000 man tellende korps grenstroepen, de "Granicari", die - naast andere taken - ook gegevens inwinnen ten behoeve van de overige diensten.

De coördinatie van de activiteiten van de verschillende inlichtingen- en veiligheidsdiensten geschiedt door een speciale commissie die rechtstreeks verantwoording verschuldigd is aan het hoogste Staatsorgaan, De Federale Executieve Raad. Deze diensten vormen een onmiskenbaar instrument in dienst van de Joegoslavische buitenlandse politiek; bovendien is de zich tot over de landsgrenzen uitstrekkende strijd tussen hen en de Kroatische en Albanese extremisten een ernstig te nemen bedreiging voor de belangen van diverse Westeuropese landen.

De bedreiging, die de Joegoslavische inlichtingen- en veiligheidsdiensten voor ons land vormen, is gering. Gelet op de niet onaanzienlijke kolonie van gastarbeiders (+ 14.000) én de frequent waar te nemen bemoeienis van de Joegoslavische Vertegenwoordiging met dezelfde kolonie, blijft waakzaamheid niettemin geboden.

II. ANTI-DEMOCRATISCHE STROMINGEN

EEN CONFERENTIE IN STOCKHOLM EN BEGELEIDENDE ACTIVITEITEN IN ONS LAND

Op 17 januari begint in Stockholm in het kader van de Oost-West-discussie over Europese Veiligheid en Samenwerking (EVS) een conferentie over zg. vertrouwenswekkende maatregelen en ontwapening. Om op de gang van zaken daar invloed uit te oefenen beschikt het Sovjetpropaganda-apparaat naast de gebruikelijke beïnvloedingskanalen over een speciaal net van nationale EVS-comité's. Binnen het Nederlands comité (NCEVS) vindt momenteel een machtsstrijd plaats. De activiteiten in ons land, naar aanleiding van de conferentie in Stockholm, zullen een antwoord kunnen geven op de vraag of het NCEVS erin slaagt zich beter dan voorheen als een (in schijn) neutraal comité te presenteren.

De tweede vervolgconferentie in Madrid

Op 1 augustus 1975 werd - na jarenlang overleg in Helsinki - de slotakte ondertekend van de Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE). Tot de meest bekende bepalingen van de Helsinki-slotverklaring behoren het als onaantastbaar vastleggen van de na-oorlogse grenzen op het Europese continent (een duidelijk succes voor de Oost-europese onderhandelaars) en de zogeheten "derde mand"-bepalingen over de naleving van fundamentele mensenrechten (naar het zich aanvankelijk liet aanzien een succes voor de onderhandelaars van westerse zijde).

Bovendien spraken de CVSE-staten, dat wil zeggen alle Europese landen (met uitzondering van Albanië), de Verenigde Staten en Canada, af elkaar met regelmaat opnieuw aan de onderhandelingstafel te ontmoeten om de resultaten van Helsinki met - naar werd gehoopt - steeds verdergaande bepalingen uit te breiden en om te bezien of in voldoende mate uitvoering was gegeven aan de slotakte.

De eerste van de uit die afspraak voortvloeiende vervolgconferenties vond van oktober 1977 tot maart 1978 in Belgrado plaats. Felle aanvallen van westerse zijde over het niet nakomen van de "derde mand"-bepalingen door Oost-Europa werden door de vertegenwoordigers van de Sovjet-blok-staten gepareerd onder verwijzing naar het eveneens in de CVSE-akte vastgelegde principe dat de ene staat zich niet mag mengen in de interne aangelegenheden van één van de andere landen. Het resultaat van Belgrado strekte dan ook niet veel verder dan het vastleggen van een datum voor een volgende vervolgconferentie.

Die tweede vervolgconferentie begon 11 november 1980 in Madrid, maar uit het feit dat de al op 9 september begonnen voorbereidingsbesprekingen door grote onenigheid niet eens afgerond waren toen de conferentie zelf moest beginnen, bleek al dat de sfeer er in de tussentijd niet veel beter op was geworden.

Toch leverde Madrid na drie jaar onderhandelingen - steeds onderbroken door lange gesprekspauzes - een slotdocument met meer inhoud op dan in Belgrado het geval was. Dat was niet zozeer het gevolg van een wederzijds streven naar meer resultaat. Het was vooral de algemene wens het bestaande gesprekskanaal open te houden, die in Madrid - zij het zeer moeizaam - tot enkele nieuwe afspraken leidde.

De diverse conferenties, specialistenbijeenkomsten, seminars e.d., waarvan de data in het Madrileens slotdocument zijn vastgelegd, moeten dan ook vooral in dat kader - het gaande houden van het overleg - worden gezien.

De conferentie in Stockholm

De eerste van die reeks CVSE-bijeenkomsten begint op 17 januari 1984 in Stockholm. Het wordt een "conferentie over vertrouwenwekkende en veiligheidbevorderende maatregelen en ontwapening in Europa". Deze ingewikkelde titel weerspiegelt het na veel hindernissen bereikte compromis ter zake. Moskou heeft steeds veel waarde gehecht aan het tot standkomen van deze conferentie. Daarbij lag het accent op het aspect ontwapening, een onderwerp dat het Oostblok graag los van de mensenrechtenproblematiek besproken wilde zien.

Van westerse zijde werd deze loskoppeling uiteindelijk geaccepteerd, toen vastgelegd was dat de resultaten van de conferentie in Stockholm samen met de bevindingen van onder meer een CVSE-specialistenbijeenkomst over de "eerbiediging van mensenrechten en grondvrijheden" (mei 1985, Ottawa) uiteindelijk opnieuw en derhalve in elkaars verband besproken zouden kunnen worden op de derde CVSE-vervolgconferentie (vanaf november 1986 in Wenen). Bovendien wist het Westen te bereiken dat in Stockholm in de eerste fase alleen over vertrouwenwekkende maatregelen gesproken zal worden. De conferentie zal zodoende beginnen met discussie over de toepassing en mogelijke uitbreiding van in 1975 te Helsinki vastgelegde

afspraken over de tijdige aankondiging van grote militaire oefeningen en het wederzijds toelaten van waarnemers daarbij. Het Warschaupact zal op dat terrein eerst concessies moeten doen wil het komen tot het van die kant zo gewenste paneuropese ontwapeningsoverleg, waarvan de Sovjet-Unie hoopt dat het tegenstellingen tussen de Verenigde Staten en Westeuropese bondgenoten aan het licht zal brengen. Het ligt dan ook niet in de verwachting, dat de eerste fase van de conferentie snel zal kunnen worden afgesloten.

Te verwachten Sovjetpropaganda

Vanzelfsprekend zal het gehele Sovjetpropaganda-apparaat waar mogelijk een bijdrage leveren aan pogingen om de westerse publieke opinie ten gunste van het Sovjetstandpunt met betrekking tot Stockholm te beïnvloeden. Daarbij zullen met name de diverse internationale communistische mantelorganisaties, zoals de Wereldvredeesraad, zich zonder twijfel actief tonen. Maar naast de bekende propagandakanalen kan het Oostblok beschikken over een indertijd speciaal voor de Europese veiligheidsmaterie in het leven geroepen net van steunpunten ter zake.

Toen in het begin van de jaren zeventig de discussie over een te houden Europese veiligheidsconferentie begon, werd op initiatief van de Afdeling Buitenland van het Centraal Comité van de Communistische Partij van de Sovjet-Unie (CC/CPSU) in nagenoeg ieder Europees land een nationaal comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking opgericht. In westerse landen droegen de nationale communistische partijen en/of de nauw daarmee verbonden vredesraden zorg voor die oprichting. Daar waar dat niet mogelijk was, zoals in Nederland als gevolg van de autonome koers die de CPN in die tijd volgde, geschiedde dat door middel van buiten de partij staande Moskou-sympathisanten. Deze nationale comités sturen gemiddeld twee keer per jaar afgevaardigden naar Brussel voor onderling beraad. Aan de beraadslagingen van dat zogenoemde Internationale Comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking (ICEVS) wordt behalve door nationale delegaties deelgenomen door vertegenwoordigers van internationale organisaties en door de leden van het ICEVS-secretariaat.

Het ICEVS heeft het gehele "Helsinki-proces" (via Belgrado tot en met Madrid) begeleid met bijeenkomsten, symposia en oproepen die voornamelijk tot strekking hadden in het Westen meer gehoor te vinden voor de Sovjet-standpunten ten aanzien van de Europese veiligheidsproblematiek. Door de jaren heen is het ICEVS stevig in pro-Moskou-handen gebleven. Vanuit Oost-Europa worden meestal tamelijk zware delegaties naar ICEVS-bijeenkomsten afgevaardigd. Zo maakt Vitaliy

"Vignet ICEVS"

Sergeyevich S. , plaatsvervangend hoofd van de Afdeling Buitenland van het CC/CPSU, vrijwel altijd deel uit van de Sovjetdelegatie. S is bovendien een van de vice-presidenten van de Wereldvrede Raad (WVR). De band van westerse delegatieleden met communistische organisaties is in het algemeen minder nadrukkelijk aanwezig. Toch behoort ongeveer een derde van de westerse ICEVS-leden tot de WVR. Daarbij komen dan nog de vertegenwoordigers van internationale organisaties. Het overgrote merendeel daarvan is naar Brussel afgevaardigd door een van de internationale communistische mantelorganisaties.

Het ICEVS heeft in Brussel bovendien een Internationaal Secretariaat, waarbinnen het rechtstreeks opvolgen van instructies uit Moskou gewaarborgd is. Een sleutelrol in dat secretariaat speelt namelijk de Rus Yevgeniy Konstantinovich SI , geïdentificeerd medewerker van de sector "internationale sociale organisaties" van de Afdeling Buitenland van het CC/CPSU.

Tweespalt in het Nederlandse comité

Ook Nederland kent een nationaal comité, dat stevast afgevaardigden naar ICEVS-bijeenkomsten stuurt. Centrale figuur binnen dat Nederlandse comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking (NCEVS) is al sinds jaar en dag

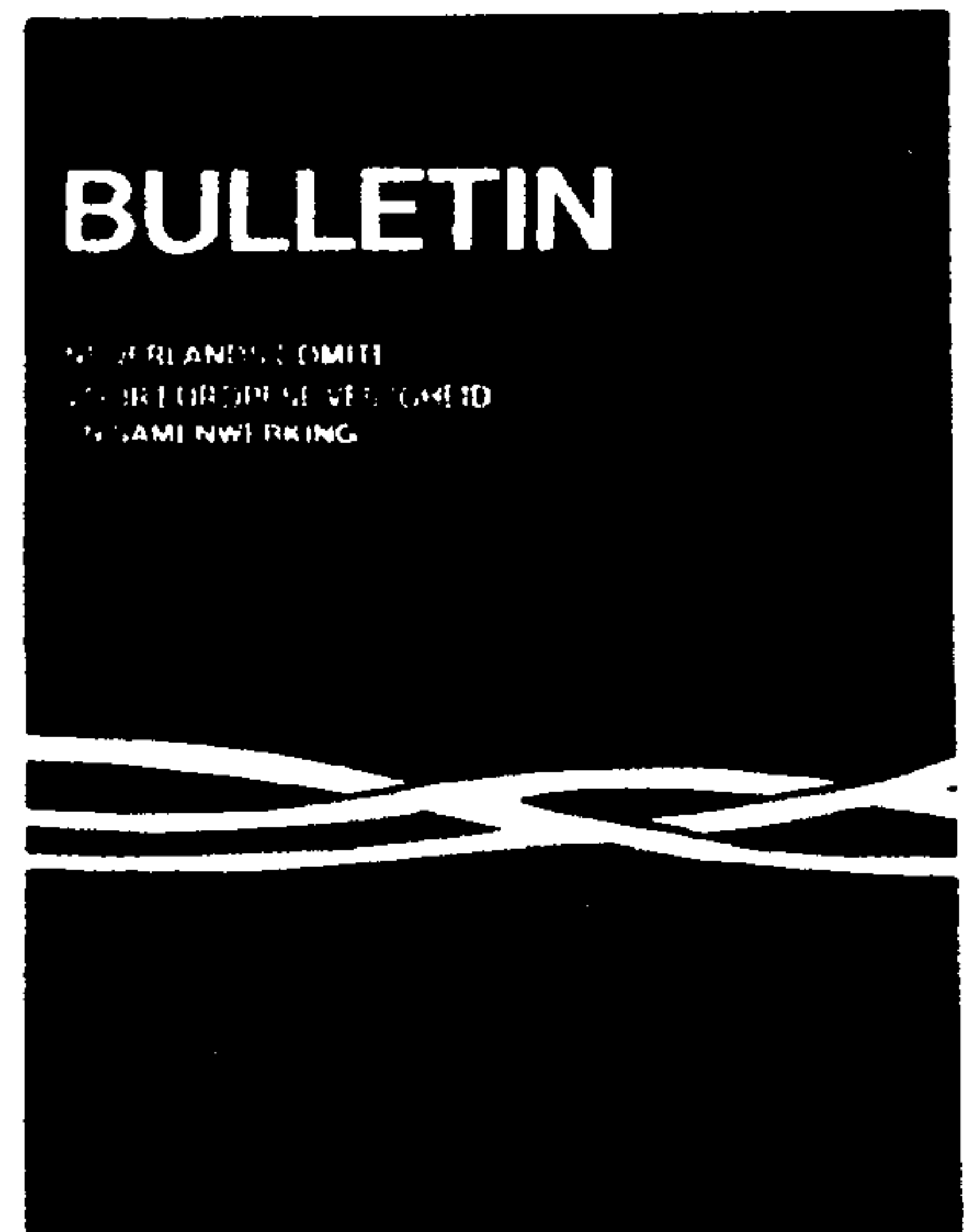
R . ; R

is al geruime tijd een actief pleitbezorger voor Sovjetstandpunten inzake vrede en veiligheid.

R was tot voor kort vice-voorzitter van het NCEVS. Na tal van

interne strubbelingen hebben de overige bestuursleden hem onlangs echter terzijde geschoven, toen zij het NCEVS onderbrachten in een stichting. In hun ogen vormde R/ namelijk een groot obstakel op de weg naar verdere verbreding van het NCEVS. Zijn ongenueanceerd pro-Moskou-optreden en ook zijn persoonlijk, van iedere vorm van tact gespeend gedrag staan al jaren de toetreding van politiek andersdenkenden tot het NCEVS in de weg. De bestuurders van de Stichting NCEVS hopen dan ook dat prominenten uit onder meer PvdA- en CDA-kring zich nu, na het uitrangeren van R , wél bij hen zullen willen aansluiten.

Het conflict is overigens nog niet definitief beslecht, omdat R/ met een eigen NCEVS is doorgegaan. Momenteel vindt er een fiks touwtrekken plaats tussen de Stichting NCEVS en het NCEVS van R/ om de gunst van enerzijds het Brusselse ICEVS en anderzijds de leden van het "oude" comité. Met name op het terrein van de internationale erkenning is het nog zeer de vraag of R/ al definitief het onderspit heeft gedolven. Op een van 14 tot 17 november j.l. door een WVR-suborganisatie in Wenen gehouden dialoogconferentie van vredesactivisten uit Oost en West bleek dat R/ nog steeds als dé vertegenwoordiger van het internationale "mantelwezen" in ons land wordt gezien. Op de ICEVS-bijeenkomst van 16 tot en met 18 december j.l. waren zowel vertegenwoordigers van de Stichting als R/ aanwezig.

Internationales Komitee für europäische Sicherheit tagte

Forum für Abrüstung in Europa nach Belgien einberufen

Brüssel (ADN) Das Internationale Komitee für europäische Sicherheit und Zusammenarbeit hat am Wochenende in Brüssel beschlossen, ein Forum von Repräsentanten der europäischen Öffentlichkeit und der Friedensbewegung zu Problemen des Vertrauens, der Sicherheit und der Abrüstung in Europa zu organisieren. Das für kommendes Jahr in Belgien geplante Forum soll gemeinsam mit anderen internationalen und nationalen Organisationen vorbereitet werden.

Im Kommuniqué über die zweitägige Beratung befürwortet das Komitee das Einfrieren der Kernwaffen, einen sofortigen Stopp der Raketenstationierung und eine rasche Rückkehr zur Lage vor Aufstellung der neuen Waffen.

An der Beratung nahmen Vertreter der Öffentlichkeit aus 18 Ländern Europas - darunter der DDR - und aus Westberlin sowie Abordnungen internationaler Organisationen teil.

"Neues Deutschland" 19-12-1983

"In de Oosteuropese pers worden initiatieven van het ICEVS steevast toegejuicht."

De activiteiten van de Stichting NCEVS naar aanleiding van de komende conferentie in Stockholm zullen naar alle waarschijnlijkheid een duidelijker antwoord kunnen geven op de vraag of Moskou aan één van de twee Nederlandse organisaties de voorkeur zal geven dan wel beide aan het lijntje zal houden. Indien de Stichting NCEVS in de loop van 1984 officieel als Nederlandse vertegenwoordiger op dit terrein erkend zou worden, zal Moskou zonder twijfel haar voordeel kunnen doen met een Nederlands comité dat dan wellicht breder en neutraler van samenstelling zal zijn, maar toch achter de schermen - via Brussel - nauw verbonden zal blijven met het Sovjetpropaganda-apparaat.

DE CPN AAN DE VOORAVOND VAN EEN BIJZONDER CONGRES

Ter vervanging van het uit 1952 daterende (ontwerp) beginselprogramma presenteerde het CPN-partijbestuur eind september 1983 een als vernieuwend aangeprezen ontwerp-partijprogramma, dat moet worden vastgesteld op een buitengewoon congres van de CPN, dat op 4 en 5 februari 1984 in Amsterdam zal worden gehouden.

Een groot aantal orthodoxe partijleden, verenigd in het Horizontaal Overleg van Communisten (HOC) in de CPN, dat zich baseert op het klassieke marxisme-leninisme, vond onvoldoende herkenningspunten in het ontwerp en kwam daarom medio oktober 1983 met een eigen concept. Dit werd aangeduid als een "bijdrage op hoofdpunten", zulks om te voorkomen dat het HOC beschuldigd zou worden slechts te willen streven naar splitsing van de CPN.

Bestudering van beide programma's op essentiële punten kan een bijdrage zijn tot het verkrijgen van een beter inzicht in de steeds heviger wordende strijd tussen de verschillende vleugels in de CPN. Hierbij zij aangetekend, dat de bijdrage van het HOC uitblinkt door ondubbelzinnig taalgebruik, zulks in tegenstelling tot het ontwerp van het partijbestuur. Met name in de uitgebreide toelichtingen op de ontwerptekst wedijveren thesen met anti-thesen. Talloos veel annotaties en interpretaties bemoeilijken het zicht op de werkelijke bedoelingen van de opstellers. Voorts zij opgemerkt, dat de onderscheiden vleugels in de partij zich niet kenmerken door cohesie; beide incorporeren gematigde en radicale stromingen met uiteenlopende inzichten en opties. Daarnaast bestaat een aanzienlijke groep partijleden, die streeft naar compromissen. Ook deze groep heeft zijn eigen dynamiek.

Dit complexe geheel bemoeilijkt in hoge mate de correcte beeldvorming van de toestand van de partij op dit moment en maakt een voorspelling van de uitkomst en de gevolgen van de meningenstrijd welhaast ondoenlijk. Daarom wordt thans volstaan met een analyse op essentiële punten, aangevuld met het signaleren van enkele significante ontwikkelingen.

De Ontwerpen

Doelstellingen

Het HOC windt er in zijn bijdrage geen doekjes om: het stelt zich ten doel door klassenstrijd in Nederland het socialisme te vestigen. Het tot stand brengen van een klassenloze maatschappij is weliswaar ook het ideaal van de vernieuwingsgezinden, maar zij beklemtonen extra, dat het socialisme vrijheidslievend en democratisch dient te zijn. Democratie wordt door hen een wezenskenmerk van het socialisme genoemd.

Voor communisten is het begrip socialisme onverbrekkelijk verbonden met democratie. In het partijontwerp wordt deze relatie niet expliciet gesteld, hoewel in de toelichting wel verklaard wordt, dat socialisme zonder democratie onmogelijk is evenals trouwens democratie zonder socialisme. De bijdrage van het HOC in deze is daarentegen glashelder: socialistische democratie is in historische zin een verder ontwikkelde vorm van democratie, "dat wil zeggen onder het socialisme is democratie uitgebreid met beslissende zeggenschap van de meerderheid van de bevolking over beslissende economische en politieke aangelegenheden van de maatschappij".

Teneinde zijn doel te bereiken wil het HOC het leninistische revolutie-model hanteren, terwijl het partijprogramma uitgaat van een politiek concept.

Dat program is gericht op omverwerping van de bestaande maatschappelijke verhoudingen in een hoog ontwikkeld kapitalistisch land als Nederland. In de opvatting van het partijbestuur heeft zo'n revolutie slechts kans van slagen als ze is ingesteld op langdurige strijd om de diverse verdedigingslinies van de heersende krachten af te breken en biedt het koersen op een snelle machtsovername geen perspectief.

Grondslagen

Het HOC gaat uit van de beginselen van het marxisme-leninisme en hanteert de orthodoxe klassenanalyse: de maatschappelijke verhoudingen worden beheerst door de kapitalistische productiewijze. In die maatschappij wordt de hoofdtegenstelling gevormd tussen de elementen loonarbeid en kapitaal; deze zijn onverzoenlijk. De andere tegenstellingen, die niet direct tot de klassentegenstellingen te herleiden zijn, zijn in principe overbrugbaar en dragen een relatief zelfstandig karakter.

Over het marxisme-leninisme als grondslag is het ontwerp van de partij zelf op zijn minst onduidelijk. Gesteld wordt, dat de CPN haar politiek niet baseert op een afgeronde levens- of wereldbeschouwing dan wel op een wetenschappelijk stelsel. Het marxisme kan niet als exclusieve bron van inspiratie en informatie beschouwd worden. Het feminisme bijvoorbeeld is een zelfstandige inspiratiebron.

Maar haaks op deze distantie van het wetenschappelijk socialisme staat in de toelichting: "De CPN blijft zich baseren op deze revolutionair-marxistische traditie (bedoeld wordt: het marxisme als politiek strijdmiddel, waarmee een revolutionaire opstelling werd aangeduid) ondanks het feit dat er voorbeelden bekend zijn waar het marxisme verward is tot een gesloten onveranderbare ideologie". Op deze wijze poogt men kennelijk een brug te slaan tussen vernieuwingsgezinden enerzijds en CPN-ers die van oordeel zijn dat de wetenschappelijke inzichten niet geheel ontbeerd kunnen worden anderzijds.

Het partijprogramma stelt dat het lidmaatschap van de CPN niet betekent dat men een keus doet voor een complete levensbeschouwing, noch vóór bepaalde wetenschappelijke analyse of theorie. Men wordt lid op grond van een samenhangend politiek program.

In de CPN is plaats voor allen, die strijd willen voeren tegen kapitalistische en andere vormen van onderdrukking en die het socialisme wensen. In gemeenschappelijke doelstellingen beschikken de leden over hun partij als middel voor maatschappijverandering. Zo is de partij een doelgerichte activiteit, waarin revolutionair elan en oude en nieuwe strijdervaringen verwerkt en benut moeten worden. Pluraliteit wordt als

verrijking beschouwd, het moralistisch denken en handelen wordt afgewezen.

Een volledig afstand nemen van het democratisch centralisme ligt dus in de lijn der verwachtingen. Men komt echter niet verder dan het afwijzen van verstarde, leerstellige opvattingen van het democratisch-centralisme; leden mogen zich toch niet aan de uitvoering van genomen besluiten onttrekken. De partij moet een doelgericht activiteit zijn, geen kiesvereniging, een politieke organisatie die erop gericht is strijd te voeren voor haar doelstellingen. Dat vereist een eensgezind optreden op basis van genomen besluiten. Zo zijn eensgezindheid en pluraliteit kenmerken van dezelfde partij, die de middelen om pluraliteit of eensgezindheid te handhaven, de disciplinaire middelen, heeft afgezworen.

Dat hier sprake is van een heet hangijzer, zal duidelijk zijn. Door een meer ideële dan materiële benadering van het democratisch-centralisme probeert het partijbestuur in het ontwerp uit te komen boven de huidige interne tegenstellingen op dit punt.

Uitlatingen van gezaghebbende partijbestuurders wijzen ook in die richting. Zij betogen dat het bereiken van een grote eensgezindheid over dit vraagstuk slechts mogelijk is als men zich in debatten niet fixeert op de term democratisch-centralisme. Bovendien wijzen zij erop dat ruimte voor minderheidsopvattingen niet tevens recht op fractievorming impliceert. Bij de horizontalisten is op bovengenoemde punten geen misverstand mogelijk. Tot de partij behoren volgens hen zonder onderscheid de arbeiders en degenen die kiezen voor de rol en de mogelijkheden van de arbeidersklasse, met name inzake de revolutionaire strijd voor het socialisme. In de ontwikkeling naar het socialisme is het de taak van de partij als leidende kern en als voorhoede te fungeren. Realisering van de doelstellingen vereist zowel een offensief als een verdedigend optreden; dit zowel onder kapitalistische verhoudingen als bij de overgang naar en de opbouw van een socialistische samenleving. In deze strijd is het democratisch centralisme onontbeerlijk. Het HOC wijst wel op de noodzaak van voortdurende brede consultaties en decreteert, dat bij alle partij-activiteiten congresbesluiten uitgangspunt dienen te zijn. "Congresbesluiten moeten onder alle omstandigheden worden uitgevoerd".

Internationale verhoudingen

Voor het HOC is de strijd tegen het kapitalisme en voor het socialisme een internationale aangelegenheid. Het stelt zich solidair met de socialistische landen, met de anti-kapitalistische krachten in hoog-ontwikkelde kapitalistische landen en met de anti-imperialistische bevrijdingsbewegingen. Contacten wil het onderhouden op basis van volledige autonomie en niet-inmenging.

De internationale politiek, zoals geformuleerd in het ontwerp-program van het partijbestuur, is aanmerkelijk minder transparant dan de betreffende visie van het HOC.

Uitgangspunt is hier de onlosmakelijke verbondenheid van het optreden van de partij voor vrede, nationale onafhankelijkheid en socialisme in Nederland met de internationale solidariteit en met de samenwerking en dialoog tussen vooruitstrevende bewegingen en partijen over de gehele wereld, waarbij als hoogste prioriteit geldt de strijd tegen de atoombewapening. Alle betrekkingen dienen gebaseerd te zijn op het principe van autonomie.

De partij beschouwt zich blijkens het ontwerp als een deel van de internationale communistische beweging, maar signaleert daarbij dat deze beweging in een aftakelend proces terecht gekomen is.

De gebeurtenissen in Polen hebben wat dit betreft een onuitwisbare indruk gemaakt op vernieuwingsgezinde CPN-ers, die zeker de solidariteit met democratische bewegingen als CHARTA 77 en Solidarnosc onder geen beding willen verbreken. Dit heeft ook zijn uitwerking gehad op het streven naar nieuwe vormen van internationale samenwerking: een nieuw internationalisme, van waaruit op basis van praktische solidariteit wordt samengewerkt met communistische, socialistische, arbeiders- en andere progressieve partijen met en zonder staatsmacht, moet de plaats innemen van het oude proletarisch internationalisme.

Aan deze nieuwe vormen van samenwerking ontleent de partij, aldus het ontwerp-program, nieuwe inspiratie in de internationale strijd voor de vrede.

Naar haar opvatting worden de vrede in de wereld en de ontwikkeling van de landen van de derde wereld bij voortduring in gevaar gebracht door

het grensoverschrijdende machtsstreven van het kapitalisme. Het militair-industriële complex in de kapitalistische landen geeft (steeds weer) aanzetten tot opvoering van de bewapening, met de Verenigde Staten als gangmaker. Daarom is de vredesstrijd juist in deze landen van doorslaggevende betekenis. Deze stellingname betekent nochtans niet, dat men zich geheel en al conformeert met het politiek-militair streven van het Oostblok, de Sovjet-Unie in zonderheid. Gesteld wordt namelijk dat de fixatie op het militaire machtsdenken in de Sovjet-Unie mede heeft bijgedragen tot de uitzichtsloosheid van de wapenwedloop. Daarom is het in de strijd voor de vrede ook noodzakelijk concrete stappen te eisen van beide grootmachten.

Het HOC is mordicus tegen deze nuancering in het partijontwerp. Daarmee wordt de vredesstrijd buiten het anti-imperialistische kader geplaatst, aldus de horizontalen. Naar hun oordeel fungeert de atomaire macht van de Sovjet-Unie, die haar is opgedrongen, eerst en vooral als een schild in de strijd voor vrede en socialisme.

Dat de vredesstrijd verbonden is met de strijd tegen uitbuiting en achterstelling van de ontwikkelingslanden door het imperialisme, is een mening die beide programma's broederlijk delen.

Strategie

Het strategisch concept van het partijbestuur is gericht op democratisering van de maatschappij in al haar geledingen. Daarbij worden de termen democratie en democratisering overigens gebruikt in de betekenis van socialisme en socialisering. De machtscentra van de heersende maatschappelijke krachten moeten ontmanteld worden. Staatsorganen, ondernemingen en instellingen moeten zodanig gedemocratiseerd worden, dat een revolutionaire verandering van de maatschappij naar het socialisme daar niet geblokkeerd kan worden. Daarbij wordt toepassing noodzakelijk geacht van positieve discriminatie van ondervertegenwoordigde groepen en politieke partijen bij het aanstellingsbeleid.

Dat zulks zich moeilijk laat rijmen met het grondwettelijke verbod van discriminatie op grond van politieke gezondheid is kennelijk niet de eerste zorg oor de communisten, die daarmee zelf hun democratische gezindheid in een kwaad daglicht plaatsen. De gekozen weg wordt aangeduid als een

revolutionaire weg, waarbij de revolutie niet moet worden opgevat als een eenmalige daad, maar als een fundamenteel maatschappij-veranderingsproces met verschillende schakeringen, dat gekenmerkt kan worden door ongelijktijdige en schoksgewijze veranderingen.

In deze strategie is de parlementaire democratie van wezenlijke betekenis. In de tekst wordt verduidelijkt, dat het niet gaat om het handhaven van het huidige parlement, maar om het tot standbrengen van een parlement dat werkelijk het centrum van algemene politieke besluitvorming is. Dat kan tot stand komen door de parlementaire strijd te verbinden met de strijd op andere terreinen, oftewel de representatieve democratie te verbinden met de directe democratie. De buitenparlementaire strijd mag dus niet ondergeschikt zijn aan de parlementaire besluitvorming, zodat het parlement niet door de heersende krachten als legitimatie voor het instand houden van de bestaande orde kan worden gebruikt. Dit postulaat geldt als centraal onderdeel van de strategie.

Geponeerd wordt in het partijontwerp, dat de democratische weg die de partij wil gaan, zich niet laten opsluiten binnen de huidige rechtsorde, de orde van de heersende machten. De marges van deze rechtsorde zijn niet de marges van de CPN.

Naar de opvatting van de partij doen de huidige parlementaire besluiten geen of onvoldoende recht aan de buitenparlementaire meningsvorming, waardoor een kloof ontstaat tussen legaliteit en wat genoemd wordt: democratische legitimiteit.

Van democratische legitimiteit is volgens het ontwerp eerst sprake wanneer rekening wordt gehouden met de principes van de democratische (socialistische) rechtsstaat. Mist daalt echter over dit kardinale vraagstuk in het ontwerp, als gedecreteerd wordt, dat de revolutionaire strategie (wel) zal bepalen welke principes van de rechtsstaat het kader én het richtsnoer van de politieke praktijk vormen.

Geen obscuriteit bestaat echter, waar de opvatting wordt geëtaleerd dat progressieve bewegingen zich niet moeten neerleggen bij politieke besluiten die democratische legitimiteit missen. Daarmee wordt tevens een indirect verwijt geuit aan het adres van de sociaal-democratische partijen die zich wel neerleggen bij parlementaire besluiten.

Verzet, zegt het CPN-partijbestuur, is noodzakelijk en vervult een positieve rol ten aanzien van de versterking en vernieuwing van de politieke democratie. Waar de democratische legitimiteit in het geding is, is burgerlijke ongehoorzaamheid een democratische burgerplicht. Als voorbeeld wordt in dit verband de strijd tegen de plaatsing van de kruisraketten genoemd. In deze strijd heeft naar het oordeel van de CPN de vredesbeweging niet alleen inhoudelijk gelijk, maar heeft zij ook het democratisch gelijk aan haar zijde, omdat een politieke meerderheid van de bevolking tegen die plaatsing is.

In de huidige maatschappelijke verhoudingen behoort de vreedzame weg naar het socialisme tot de mogelijkheden, zo begint de voorzichtige formulering in het onderhavige ontwerp-hoofdstuk. Deze keus betekent niet, dat een vreedzame overgang naar het socialisme onder alle omstandigheden gewaarborgd is; de kracht van de reactie - aldus het ontwerp - is in deze mede bepalend. De keus van deze weg betekent slechts dat "die elementen van dwang aanvaardbaar zijn, welke democratisch gelegitimeerd kunnen worden". De democratische weg naar het socialisme is een revolutionaire weg, die niets van doen heeft met illusies over een geleidelijke overgang naar het socialisme, zo waarschuwt de partij sociaal-democratische utopisten.

Een wezenskenmerk van de gekozen strategie is voorts het streven naar macht door coalitievorming met al die partijen, maatschappelijke organisaties en progressieve bewegingen, die de maatschappij in socialistische richting willen veranderen. Daarbij kan geen der coalitiegenoten pretenderen de omvorming alleen te bewerkstelligen.

Expliciet zegt het ontwerp: de CPN heeft gebroken met de tendens in de communistische traditie van elitair voorhoede-denken en de praktijken hiervan ("Vakbeweging als transmissie-riem van partijpolitiek"). Wat voor- en achterhoede zijn kan wisselen per periode, plaats en thema. Dat de CPN zichzelf in de achterhoede ziet opereren, lijkt weinig aannemelijk, gelet op de geen tegenspraak duldende uitspraak dat de partij initiatiefnemend en verenigend dient op te treden.

Het oordeel van het HOC over de weg die de vernieuwingsgezinden wensen te gaan is bikkelhard: pogingen om de macht van de monopolie-bourgeoisie bij stukje en beetje af te breken en dan liefst nog louter langs

burgerlijk-legale lijnen zijn tot mislukken gedoemd. De bijlage van het HOC is inzake dit strategische vraagstuk glashelder. De weg naar de socialistische maatschappij dient volgens de orthodoxen te lopen langs (de klassiek) leninistisch-revolutionaire lijnen en wordt gemarkeerd door de onderscheiden fasen van de democratische volksstaat en de dictatuur van het proletariaat, waarmee een einde komt aan de "Dictatuur van de bourgeoisie".

In de strijd voor de socialistische democratie wordt door het HOC uitgegaan van de leninistische opvatting, dat onder het kapitalisme de burgerlijk-democratische staatsvorm (de zogenaamde parlementaire democratie) de gunstigste voorwaarden schept voor het verwezenlijken van de communistische idealen. Deze strijd moet verbonden worden met de strijd voor directe democratie, die zich voornamelijk afspeelt buiten het parlement en waarbij de vakbonden een specifieke plaats innemen. Het socialistische streven biedt geen plaats aan geweld en terreur. Maar bij de werkelijke opbouw- en uitbouw van het socialisme, met andere woorden na het tot stand komen van de democratische volksstaat, dient de revolutie met alle middelen verdedigd te worden tegen binnen- en buitenlandse aanvallen.

Enkele kanttekeningen

Wanneer we de beide programma's beschouwen en de balans opmaken, dan lijken de verschillen essentieel, diepgaand en compromissen onmogelijk. Door middel van hun bijdrage maken de horizontalisten duidelijk, dat zij pal wensen te staan voor behoud van het marxisme-leninisme, het democratisch centralisme, het proletarisch internationalisme en de revolutionaire voorhoedepretenties. Alleen de hantering van enkele eigentijdse begrippen verstoort een algehele congruentie met het beginselprogramma van de CPN van 1952.

Het zwaarste verwijt van het HOC in de richting van het partijbestuur is dat hun ontwerp voorbijgaat aan de noodzaak van de klassenstrijd en het streven naar een communistische, klassenloze maatschappij. Dit verwijt is slechts formeel juist. Het partijontwerp is gepresenteerd als de uiteindelijke bekroning van het langdurige vernieuwingsproces van de partij die definitief heeft afgerekend met het verleden, i.c. met dogmatisme en met centralisme. Aan de democratische intenties en het democratische gehalte van de partij zou niemand meer mogen twijfelen en bij nogal wat oude tegenstrevers is deze twijfel dan ook verdwenen, of althans zo goed als.

Hopelijk is echter in vorengaande beschouwing genoegzaam aangetoond dat er geen reden is twijfel aan de democratische intenties van de partij geheel te laten vallen. Daarvoor zijn de uitwerkingen in het ontwerp vaak te dubbelzinnig en op nogal wat onderdelen zelfs een regelrechte beschrijving van de welbekende nationaal-democratische fase van de communistische revolutie.

Het feit in aanmerking genomen, dat de interpretatieruimte in het partijontwerp au fond groot genoeg lijkt, is het op het eerste gezicht verbazingwekkend dat de beide vleugels in de partij zich er niet in kunnen of willen vinden. Echter: de horizontalisten hebben zich nu eenmaal gefixeerd op de oude glorie van de orthodoxie, terwijl grote groepen vernieuwers - verenigd in het zogenaamde Linkse Doorbraak Initiatief - liever praten over vergaande samenwerking met de links-radicalen partijen en zelfs het opheffen van de partij aan de orde stellen.

De strijd tussen de beide wedijverende vleugels is dan ook te ver voortgeschreden, de loopgraven zijn te diep en de verdeeldheid is te groot geworden. Meer nog dan op elkaar wordt de wederzijdse wrevel en afkeer op het partijontwerp geprojecteerd. Wat een brug had moeten worden, dreigt te ontaarden in een splijtzwam.

Gevaar voor het ontwerp dreigt trouwens ook nog uit een andere hoek. Het congres zal geconfronteerd worden met meer dan 3000 amendementen, waarvan het leeuwendeel op conto van de horizontalisten staat. Dit aantal echter maakt democratische besluitvorming a priori onmogelijk.

Bovendien dreigt de chaos te meer, omdat het huidige partijbestuur met het oog op de hoog opgelopen controversen elke schijn van eigenmachtig ingrijpen wil vermijden. Het partijbestuur streeft er ogenschijnlijk naar de eigen ontwerptekst onveranderd door de discussies te loodsen en zowel orthodoxen als vernieuwers de keuze op te dringen: buigen of barsten. In dit verband rijst de vraag, wat eerder teniet zal gaan: de CPN of het op democratisering gerichte vernieuwingsproces.

= = =

III. MINDERHEDEN - ACTIVISME - TERRORISME

DE MOLUKSE "HUURKWESTIE"

De sfeer onder de Molukse gemeenschap in Nederland wordt met name het laatste half jaar bepaald door de zogenaamde "huuractie". Deze in eerste instantie a-politieke actie is het gevolg van de jarenlange onvrede onder de Molukkers over onder andere de snelstijgende woonlasten.

De actie vond in de maanden mei/juni 1983 haar oorsprong in de grote Molukse wijk Oostgaarde te Capelle aan de IJssel. Daar ontstond een gespannen sfeer tussen de Molukkers enerzijds en het gemeentebestuur en de betrokken woningbouwcorporatie anderzijds naar aanleiding van het voornemen de huren per 1 juli 1983 met $\pm$ tien procent te verhogen en veertien Molukse gezinnen wegens grote huurachterstanden uit hun huizen te zetten.

Deze feiten vormden voor de Molukse bewoners van Oostgaarde dan ook aanleiding om bij het gemeentebestuur en het bestuur van de woningbouwcorporatie te protesteren. Tijdens een vergadering met de Molukse wijkraad gaven deze instanties echter te kennen dat van bovengenoemde voornemens vooralsnog niet zou worden afgeweken. De Molukkers ontstaken hierop in woede en dreigden met acties. Bovendien stelden zij een protestnota op waarin hun kritiek en eisen werden verwoord. In deze nota werd een zwaar accent gelegd op hun status als (ex)-KNIL-militair en op het feit dat de Molukkers op dienstbevel naar Nederland waren getransporteerd. Hiermee beoeldden zij, dat de Nederlandse Staat zorg diende te dragen voor hun levensonderhoud en "inkwartiering", zelfs als dat een terugkeer naar de barakkenkampen zou betekenen. Bij niet-inwilliging van de eisen (neerkomend op minimalisering van huur- en energielasten) zou men per 1 juli 1983 overgaan tot een algehele weigering om huur te betalen. Daarin culmineerde het conflict dan ook: men besloot per maand niet meer dan f.150,-- huur te betalen. Dit bedrag werd door alle bewoners in één centrale pot gestort. De (bijna failliete) woningbouwcorporatie ontving geen cent meer.

Tot slot besloten de Capelse actievoerders hun actie - zo mogelijk - een landelijk karakter te geven om zodoende ook tegen de regering een behoorlijke vuist te kunnen maken.

Door het inmiddels in Capelle aan de IJssel opgerichte "huuractiecomité" werd daartoe voor 9 juli 1983 een landelijke vergadering uitgeschreven. Ongeveer 39 Molukse wijken gaven aan de uitnodiging gehoor en stuurden vertegenwoordigers. In aansluiting daarop hebben tot op heden ruim dertig Molukse wijken, verspreid over heel Nederland, besloten de actie in Capelle aan de IJssel te steunen, waarbij ook overeen werd gekomen dat toekomstige acties in solidaire Molukse wijken landelijke steun zouden ontvangen. Deze ruim dertig wijken hebben inmiddels alle een eigen actiecomité.

Begin november besloot de Molukse eenheidsorganisatie Badan Persatuan (BP) de landelijke huuractie te steunen. De BP was namelijk van oordeel dat de huurkwestie niet los kon worden gezien van de KNIL-problematiek en van de strijd voor een vrije "Republik Maluku Selatan", zodat de huuractie vanaf dat moment een politiek tintje kreeg.

Medio november maakten de Molukkers en het gemeentebestuur te Capelle aan de IJssel zich op voor een eerste confrontatie. In de ochtend van dinsdag 22 november zou wegens een huurschuld van ruim veertienduizend gulden de Molukse leider van de landelijke ordedienst KPK, lid van de wijkraad in Capelle aan de IJssel en lid van het landelijk huuractiecomité,

T , uit zijn huis worden gezet. Het gehele weekend en de

maandag (21 november) daarvóór werd overleg gepleegd tussen de wijkraad en actiecomité enerzijds en B. & W. en de Capelse politie anderzijds. Een kort

geding, door de Molukkers daags voor de uitzetting aangespannen tegen de betrokken woningbouwcorporatie, werd door de Molukkers verloren. In de avond van maandag 21 november, terwijl het actiecomité en de wijkraad koortsachtig vergaderden, werd door een aantal invloedrijke Molukkers toch nog het verschuldigde bedrag bijeengebracht. Op dat moment werd duidelijk, dat de Molukkers in het uiterste geval tot betaling zouden willen overgaan. Zij streefden in het onderhavige geval echter wel een dusdanige constructie na, dat Tl bij betaling t.o.v. de Molukse wijk geen gezichtsverlies zou lijden en de huuractie zelf geen gevaar zou lopen.

De burgemeester van Capelle heeft in deze baanbrekend werk verricht en er alles aan gedaan een zodanig compromis te bereiken dat een dreigende gewelddadige confrontatie tussen de twee pelotons Mobiele Eenheid en de heren der geformeerde Molukse knokploegen kon worden voorkomen. Gesteld werd, dat er geen sprake meer was van huurachterstand maar van een dwangsom, op grond van een uit 1980 daterende rechterlijke uitspraak. Deze regeling was voor alle partijen bevredigend: voor de gemeente (geen huisuitzetting en gewelddadig treffen), voor de woningbouwcorporatie (het geld), voor T (geen huisuitzetting en gezichtsverlies) en voor het actiecomité (de acties konden voortgang vinden).

Sedertdien is het in Capelle aan de IJssel niettemin vrij onrustig gebleven. In de nacht van 22 op 23 november ontplofte bij het plaatselijk gemeentehuis een bom van, naar later bleek, primitieve makelij. De schade bleef beperkt. Hoewel de aanslag door niemand is geclaimd, worden de Molukkers als mogelijke daders aangemerkt. Na 22 november beschoten Molukse jongeren op diverse avonden huizen van Nederlandse inwoners van Capelle aan de IJssel. Van nabij het Molukse wijkhuis, dat op de grens van de Nederlandse en de Molukse wijk staat, is met vuurwapens van het kaliber .22 op de slaapkamerramen van de door Nederlanders bewoonde huizen geschoten. De plaatselijke politie heeft de Molukse wijkraad gevraagd pogingen te ondernemen hieraan een einde te maken.

Bij een twintigtal andere Molukse gezinnen in de wijk Oostgaarde is inmiddels de zовеelse aanmaning en tenslotte ook het exploit van de deurwaarder door de brievenbus gegleden. De meeste Molukse gezinnen zullen moeite hebben het gewraakte bedrag bijeen te brengen, daar zij niet over invloedrijke, financieel draagkrachtige Molukse relaties beschikken.

Niettemin doet het gemeentebestuur - in overleg met het actiecomité - al het mogelijke om toch een compromisoplossing te vinden mede ter voorkoming van verder oplopende spanningen en nieuwe geweldsuitbarstingen.

Bij deze huuractie bevindt de gemeente Capelle aan de IJssel zich overigens in een uitzonderingspositie. Verwacht wordt dat andere Molukse wijken minder problemen zullen opleveren. Veel onheil kan worden voorkomen, als de betreffende instanties vóór eventuele uitzettingen of andere voornemens contact opnemen met de plaatselijke Molukse wijkraad. Vaak zal blijken, dat deze het met bepaalde maatregelen tegen individuele Molukkers in principe toch wel eens is.

= = =

BUNKER IN BUNKERBUIT

Een commando-actie van Betonkruit

Inleiding

Reeds in januari 1983 ontstond de indruk dat een kleine kern van "Onkruit"-Amsterdam bezig was met een nieuw project, analoog aan de overval op het Provinciaal Militair Commando te Amsterdam eind 1981. Begin maart werd deze indruk bevestigd door uitlatingen dat men bezig was met een actie en het maken van een boekje.^{*)}

sloeg

"Betonkruit" (zoals men zich voor deze gelegenheid noemde)

toe: in de nacht van 26 op 27 april werd ingebroken in de PCCV-^{xx)} en PCBB-^{xxx)} bunkers in Noordwijk en in een Defensiebunker in Katwijk.

Deze actiedoelen werden uitgekozen om de relatie tussen de militaire en civiele verdediging aan te tonen in wat "Onkruit" noemt "het kader van de (nucleaire) oorlogsvoorbereiding".

De actie

x) Zoals bekend gaan de "Onkruit"-acties van enige betekenis vergezeld van een brochure; in het geval van PMC'81: het boekje "Oorlog in Nederland of het geweer van je buurman".

xx) Provinciaal Commando Civiele Verdediging.

xxx) Provinciaal Commando Bescherming Burgerbevolking.

De (voornaamste) publicaties

a. Onder de titel "Bunkerbuit" werd in "BLUF!" nr. 67 een voorlopige opsomming gegeven van de bij de actie op 27 april 1983 in de NTC-bunker in Katwijk en de PCCV-bunker in Noordwijk buitgemaakte documenten:

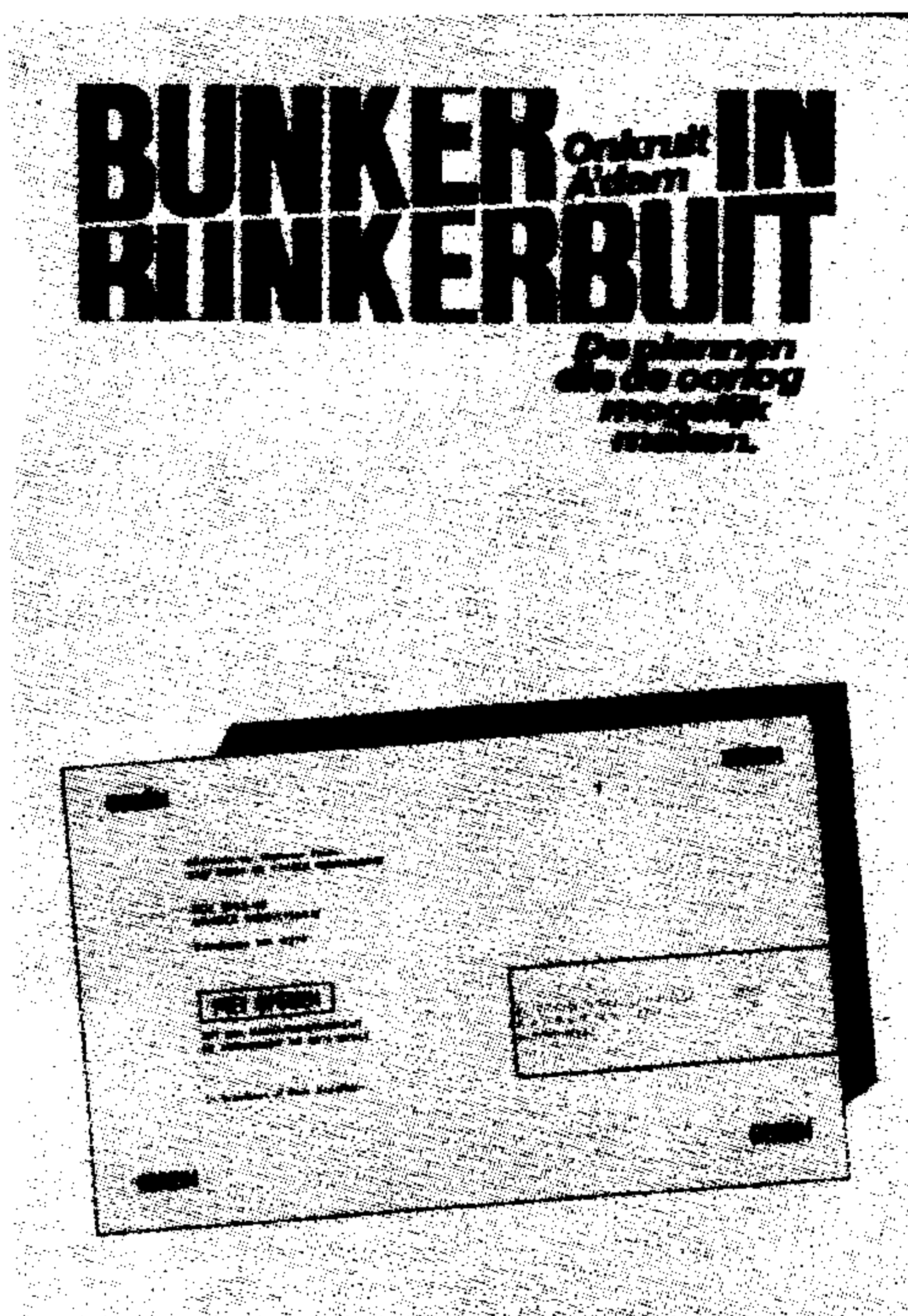
- draaiboek Wintex '81;
- het "Geheim" gerubriceerde synchronisatieschema civiele mobilisatie, bestaande uit deelschema's voor civiele mobilisatie in de provincie en in de gemeente, voor havens in buitengewone omstandigheden, voor voedselvoorziening in die omstandigheden en uit draaiboeken voor ziekenhuizen en noodziekenhuizen;
- een groot aantal verslagen van oefeningen;

Lampjaar No ⁸⁵⁴ ~~1248~~ 1750 GEHEIM

SYNCHRONISATIESCHEMA
VAN
CIVIELE
PARAATHEIDSMaatregelen
1969

- technische informatie over de effecten van kernbommen, samengebracht in een kaartenbak;
- en tot slot: heel veel adressen, codes, informatie over verbindingssystemen, kaarten en allerlei curiosa (koptelefoons, naambordjes, briefopeners, etc.).

b. "Bunker in - Bunkerbuit" was de titel van de afsluitende publicatie (in boekvorm), die op 16 november tijdens een persconferentie in het kraakpand "Wijers" werd gepresenteerd en voor het eerst verkocht op de gelijknamige tentoonstelling, die voor het eerst gehouden werd van 18 tot en met 20 november in de plaatsen Amsterdam, Rotterdam, Nijmegen en Den Bosch. In het boek is ondermeer het eerder genoemde "Geheim" gerubriceerde voorschrift CV-4 "Synchronisatieschema Civiele Verdediging" integraal gepubliceerd.

"De voorpagina"

Conclusie

Vanuit verscheidene andere plaatsen in Nederland is reeds belangstelling getoond voor de tentoonstelling "Bunker in - Bunkerbuit", terwijl het boek - voorzover bekend - redelijk wordt verkocht. In de ogen van "Onkruit" is het doel van de actie, te weten "het aan de kaak stellen van de sinistere voornemens van de overheid", volledig bereikt, terwijl men bovendien ongestraft is gebleven.

Het vermoeden lijkt dan ook gerechtvaardigd dat "Onkruiters" en eventuele geestverwanten in de toekomst door zullen gaan met acties waarbij men zal trachten zo hoog mogelijk gerubriceerde documenten buit te maken om ze daarna te publiceren.

= = =

Bijlage

ONDERWERP-INDEX KWARTAALOVERZICHTEN 1983

A. ACTIVITEITEN VAN BUITENLANDSE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

No. Kw. Overzicht/blz.

1. USSR

- Sovjetconsulaten II, 1

2. Polen

- Ontwikkelingen binnen de Poolse kolonie
in Nederland III, 1

3. Joegoslavië

- De Joegoslavische inlichtingen- en veilig-
heidsdiensten IV, 1

4. Cuba

- Cubaans spionagenetwerk in West-Europa I, 1

B. ANTI-DEMOCRATISCHE STROMINGEN

No. Kw. Overzicht/blz.:

1. COMMUNISME

a. Internationaal

- De onafhankelijke vredesbeweging in Hongarije II, 13
- Oosteuropese steunpunten in de Christelijke vredesbeweging II, 25
- De Praagse Wereldvredeassemblée geen onverdeeld succes III, 6
- Een conferentie in Stockholm en begeleidende activiteiten in ons land IV, 6

b. Nationaal

- Het 28e CPN-congres I, 5
- Ontwikkelingen in de orthodoxie sinds het laatste CPN-congres II, 20
- CPN tussen twee blokken III, 16
- De CPN aan de vooravond van een bijzonder congres IV, 12

2. TROTSKISME

- Internationale Kommunistenbond I, 13
- Oprichting SAP III, 21

3. RECHTS-EXTREMISME

- De Centrum Partij in opmars III, 23

C. MINDERHEDEN - ACTIVISME - TERRORISME

No. Kw. Overzicht/blz.

1. MINDERHEDEN

- Ontwikkelingen in de Surinaamse gemeenschap
in Nederland na 8 december 1982 II, 30
- Politieke groeperingen binnen de Turkse
gemeenschap in Nederland III, 39
- De Molukse "huurkwestie" IV, 23

2. ACTIVISME

- "Doe Wat '83": voorbeeld van internationali-
sering van "de Beweging" II, 38
- NAVO-najaarsoefeningen 1983 III, 55
- Landelijke consequenties van de (Amsterdamse)
Wijers-problematiek III, 61
- Bunker in - Bunkerbuit IV, 27

3. TERRORISME

- De 16e zitting van de Palestijnse Nationale
Raad I, 19